

το τέρμα» (σ. 769-776), «Ελληνικότητα και Ξενηλασία» (σ. 819-825). Τελικά πήραν τον τίτλο *Η δοκιμασία του πνεύματος* (1950, και ως παράρτημα στο βιβλίο προσετέθη «Το ζωτικό μίσος», που είχε γραφεί τον Οκτώβριο του 1944 και δημοσιεύθηκε σε τέσσερις συνέχειες στη *Νέα Εστία* το 1945).

Αντιγράφω δύο σημεία από το κεφάλαιο «Ο “ελλείπων δεσμός”», αν και ο αναγνώστης μπορεί να βρει τα δοκίμια στην επανέκδοσή τους από τις «Εκδόσεις των Φίλων»:

[...] Ένας Άγγλος δοκιμιογράφος, ο κ. Pierre Loftus, στο αληθινά σοφό του μελέτημα που τιτλοφορεί: *Η αυταπάτη της προόδου* μας υπενθυμίζει τις πρόσφατες εφαρμογές της τεχνικής προόδου στον αγώνα για την αυτοκαταστροφή των ανθρώπων: “Πολλοί από τους εφευρέτες της θεωρίας της Προόδου στον δέκατο όγδοο αιώνα –γράφει– υποστήριζαν πως η επιστημονική γνώση πρόδεδεψε, εξακολουθεί να προοδεύει και θα συνεχίσει την πρόδό της, και πως το αυξανόμενο τούτο απόθεμα της γνώσης θα εξασφαλίσει τη μονιμότητα και την αδιάκοπη καλύτερηψη του πολιτισμού μας...” (Παραλείπω εδώ την εκφραζόμενη ανησυχία του συγγραφέα του δοκιμίου πως η πρόοδος αυτή δεν είναι βέβαιο πως θα συνεχιστεί γιατί είναι ενδεχόμενο ο άνθρωπος να φτάσει μια μέρα σ’ αδιέξοδο επειδή θα έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες της έρευνάς του. [...])

Γεγονός είναι –κι ας μη μας ενθουσιάζει πολύ το ιδεαλιστικό τούτο αντίκρισμα του φαινομένου της προόδου– πως η έννοια της προόδου, αν τη θέλουμε συζευγμένη με την ευεργετική επιρροή που πρέπει ν’ ασκεί στην εξέλιξη του πολιτισμού, δεν μπορεί ν’ αποχωριστεί από την κοινωνική της αποστολή, όπως δεν μπορεί ν’ αποχωριστεί από την έννοια της ελευθερίας στη δικέφαλή της μορφή: της προσωπικής και της συλλογικής ελευθερίας. Η πρόοδος ξεστρατίζει από την αληθινή της κατεύθυνση και γίνεται όπλο καταστροφής και του ανθρώπου και των έργων του, γίνεται δηλαδή η αρνητική όψη της ίδιας της ιδέας της, από τη στιγμή που θα λείψει ο συνεκτικός εκείνος δεσμός που καθιστά το ανθρώπινο σύνολο ενιαίο σώμα στην επιδίωξη της ευημερίας του. Ο δεσμός αυτός –ένας άλλος “ελλείπων κρίκος”– δεν έφτασε ποτέ στην ιδανική του τελείωση. Έμεινε κι αυτός στο προσχέδιο του ιδεώδους και το πλησίαζε περισσότερο στις οπωσδήποτε μακρές περιόδους της ειρήνης, όταν η ανθρωπότητα κατόρθωνε να λησμονήσει τον ανταγωνισμό των διαφόρων μελών της που την είχε ρίξει σε κάποια –και είναι τόσες μέσα στη διαδρομή των αιώνων– από τις αιματηρές της περιπέτειες. [...]

σ. 240-241

Ο Κ.Δ. Γεωργούλης δημοσιεύει τις πολύ ικανοποιητικές μελέτες: «Ο Edmund Husserl και η φαινομενολογία του πνεύματος» (σ. 342-347, 434-440) και «Ν. Μπερντιάγεφ (Ο απολογητής της ορθοδοξίας)» (σ.

